

РЕЦЕНЗИЯ

на научната продукция и академичната активност на
доц. Мариана Алексиева Борукова, дн
за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност
„Професор“
в област на висшето образование **7. Здравеопазване и спорт**, професионално направление
7.6. Спорт,
специалност **Спорт (Баскетбол)**
за нуждите на катедра **„Баскетбол, волейбол, хандбал“**
при **НСА „Васил Левски“**

Рецензент: проф. Кръстю Църов, доктор

В обявения в ДВ, бр. 96 от 11.11.2025 г., конкурс за заемане на академичната длъжност **„Професор“** в професионално направление 7.6. Спорт, специалност „Баскетбол“ за нуждите на катедра „Баскетбол, волейбол, хандбал“ при НСА „Васил Левски“ единствен кандидат е **доц. Мариана Борукова, дн**. Процедурата на конкурса е спазена коректно, без допуснати нарушения.

Данни за кандидатката

Мариана Борукова завършва бакалавърска степен на НСА „В. Левски“ със специалност „Треньор по баскетбол“ през 2006 г., а по-късно получава магистърска степен по програма „Спортен мениджмънт“. През 2007 г. печели конкурс за редовен докторант към катедра „Баскетбол, волейбол, хандбал“.

От 2007 г. е хоноруван преподавател по баскетбол към същата катедра. През 2014 г. защитава дисертационен труд на тема: „Усъвършенстване на системата за прием и контрол върху подготовката на баскетболни таланти в спортните училища в България“ и получава образователната и научна степен „Доктор“. През същата година с конкурс е назначена за главен асистент по баскетбол към катедра „Баскетбол, волейбол, хандбал“.

М. Борукова е дългогодишна елитна състезателка по баскетбол. Участва във всички възрастови гарнитюри на националните отбори от кадетки до жени. От 1986 г. до 2006 г. се състезава професионално за различни елитни баскетболни клубове в България, Франция,

Испания, Словакия и Гърция. Седем пъти печели званието „Шампион на Република България“ и 5 пъти - „Купата на България“. Носител е на сребърен медал от Европейското първенство за девойки през 1992 г. и още два сребърни медала от шампионата на Република Словакия. През 2002 г. е избрана за „Най-добра баскетболистка на България“.

Доц. М. Борукова притежава голям брой лицензи и сертификати, които тя придобива чрез различни форми на допълнителни квалификации.

Има над 50 публикации в специализирани издания. Участва в различни научни конференции и конгреси, провеждани в България и чужбина. Научните ѝ интереси са твърде широки - от областта на управлението и контрола на работата с подрастващи баскетболисти, през високото спортно майсторство и състезателната ефективност в баскетбола, до адаптирания баскетбол и мениджмънта на спортни събития.

Доц. Борукова е ръководител на катедра „БФХ“, председател на Българска асоциация „Спорт за учаци“, член на Треньорската комисия към БФБаскетбол, отговорен редактор на научно списание „Годишник на НСА „Васил Левски“, национален координатор по баскетбол за Спешъл Олимпикс в България и спортен съветник за Европа/Евразия.

Автор е на учебните програми по баскетбол за Спортните училища, участва в различни международни и национални научно-изследователски и образователни проекти и инициативи към НСА „Васил Левски“ и към Министерството на спорта.

Проявява активност по образователна програма Erasmus+, училищния спорт и сътрудничеството с международни федерации, европейски и образователни проектни дейности, включително разработване на онлайн платформи и приложения за треньори.

Работи активно за включване на деца със специални образователни потребности в спорта, чрез модели на „обединени спортове“.

Притежава добри организационни умения и компетенции в областта на спортната тренировка, физическото възпитание, спортния мениджмънт и адаптираната физическа активност.

Владее френски, английски и словашки езици.

Данни за изпълнение на изискванията за заемане на академичната длъжност

От представената справка на доц. Мариана Борукова става ясно, че кандидатката е изпълнила изискванията за заемане на академичната длъжност „Професор“ по споменатото по-горе професионално направление в следните граници:

- **Група А:**

- **показател 1** – Дисертационен труд (защитен през 2014 г.) – **50 т.**

- **Група Б:**

- **показател 2** – Дисертационен труд за Доктор на науките (защитен през 2022 г.) – **100 т.**

- **Група В:**

- **показател 3** – Хабилитационен труд (защитен през 2025 г.) – разработена и публикувана монография в обем от 135 стр. „Обединен баскетбол – изследователски подходи“ - **100 т.**

- **Група Г:**

- **показател 6** – Публикувана книга на базата на защитен дисертационен труд („Система за контрол и оценка на физическото развитие и специфичната работоспособност на подрастващ баскетболисти“) – **40 т.**
- **показател 7** – Публикации и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни база данни с научна информация – **13 бр.** (самостоятелно – **5 бр.**) – **520 т.**
- **показател 8** - Публикации и доклади, публикувани в нереперирани издания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни токове – **4 бр.** (2 самостоятелни) – **81 т.**

Общото изпълнение за **гр. Г** е **641 т.**, при минимално изискване **200 т.**

- **Група Д:**

- показател 10** - Цитирания или рецензии в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни база данни с научна информация или в монографии или колективни токове – **105 т.**;
- показател 11** – Цитирания в монографии или колективни токове с научно рецензиране – **30 т.**;
- показател 12** – Цитирания или рецензии в нереперирани списания с научно рецензиране – **85 т.**

Общото изпълнение за **гр. Д – 220 т.** при минимално изискване **100 т.**

• **Група Е:**

- **показател 13** – Придобита научна степен „доктор на науките“ – **40 т.;**
- **показател 14** – Ръководство на успешно защитил докторант – **80 т.;**
- **показател 16** – Участие в национален научен или образователен проект – **6 проекта – 30 т.;**
- **показател 17** – Участие в международен научен или образователен проект – **60 т.;**
- **показател 19** – Ръководство на международен научен или образователен проект – **40 т.;**
- **показател 20** – Публикуван университетски учебник или учебник, който се използва в училищната мрежа – **40 т.;**
- **показател 21** – Публикуване на университетско учебно пособие, което се използва в училищната мрежа – **10 т.;**
- **показател 22** – Обучение на стажанти, специализанти и докторанти (семинарни и практически занимания) – **30 т.;**
- **показател 24** – Завоювани отличия на международни спортни състезания – **20 т.;**
- **показател 25** – Ръководство на дипломанти - **120 т.**

Общият обем от реализираните от кандидатката точки е **470.**

Качествена оценка на научната продукция

Научната продукция на доц. М. Борукова, е резултат от системна изследователска и експериментална работа, позволила да бъде събран, обработен и анализиран богат фактически материал. Необходимо е тук специално да бъде подчертано, че при обработката на резултатите от проведените изследвания доц. Борукова винаги използва адекватни математико-статистически методи, което повишава научната и доказателствена стойност на представените разработки.

При анализа на научната ѝ продукция правят впечатление професионализмът и компетентността, с която тя разработва теоретичните и практико-методически проблеми на физическото възпитание и спортната тренировка, на адаптираната физическа активност,

както и вещината, с която интерпретира данните от проведените научни изследвания. Това, според мен, е основната причина за интереса на научната общност към нейните разработки, които са цитирани в множество дисертационни трудове, монографии, научни статии и доклади.

В най-общ вид *научните и приложни приноси* на доц. М. Борукова – дн могат да бъдат сведени до следното:

1. Извършен е задълбочен анализ на съвременните системи за контрол и оценка на физическото развитие и специфичната работоспособност на млади баскетболисти, разработена е и предложена за нуждите на практиката осъвременена нормативна база за оценка на 12-, 14- и 16-годишни баскетболисти от двата пола.
2. Разработена е електронна система за автоматизирана обработка на изходните данни от проведени изследвания, което позволява на треньорите лесно и бързо определяне както на силните, така и на слабите страни в моментното ниво на подготвеност на техните състезатели.
3. Разработен е електронен учебник „Спортните игри като средство за спорт, фитнес и здраве“, който освен за нуждите на студентите от НСА, може да бъде използван от голям брой потребители с интереси в това направление. Най-ценно в Е-учебника, според мен, са представените тренировъчни модели за повишаване нивата на физическата подготовка, както и възможностите за обективен мониторинг на постигнатите резултати.
4. Проведено е изследване на проблемите, свързани с двигателната активност и механизмите за приобщаване на хората с интелектуални затруднения – атлетите на Спешъл Олимпикс. Разработеният на тази база монографичен труд разкрива особеностите на т.нар. обединени, спортове, в частност обединения баскетбол. Особено ценни в разработката са представените моделни характеристики както на състезателите с интелектуални затруднения, така и на т.нар. партньори. Разделите, свързани със спортната подготовка и контрола върху тренировъчните натоварвания се отличават с висока научно-практическа стойност.
5. Разработено е учебно помагало по минибаскетбол (в съавторство), което е ценен помощник както на учителите по физическо възпитание, така и на треньорите,

- работещи в ниските възрастови групи. Представените в него 55 забавни игри превръщат физическото възпитание в достъпно, атрактивно и съобразено с анатомофизиологичните особености на децата занимание.
6. Проведени са изследвания върху физическото развитие и специфичната баскетболна подготвеност на подрастващи баскетболисти от различни възрастови групи от двата пола. На тази база са разработени нормативни таблици за оценка на получените резултати.
 7. В процеса на своята научноизследователска работа кандидатката показва високо ниво на владение на съвременни методи и технологии за научни изследвания и обработка на резултатите от тях.

Независимо от представените по-горе положителни страни в работата на доц. Мариана Борукова, позволявам си да направя и някои по съществени бележки, които, надявам се, ще бъдат полезни в нейната бъдеща работа като научен работник.

В своите основни изводи и научни приноси за теорията и практиката, които са представени в Системата за контрол и оценка на физическото развитие и специфичната работоспособност на подрастващи баскетболисти, доц. Борукова говори „за нов подход при подбора и селекцията на млади играчи и *ефективно управление* на тренировъчния процес“. Според мен е учудващо, че в т.нар. Система за контрол и оценка, липсва една съществена част – оптимизирането. Не бива да се пропуска и подценява фактът, че според редица автори (Брогли, Я., 2012), контролът, като синоним на „управление“, обхваща три предметни области: измерване, оценяване и *оптимизиране*. Българската спортна наука има богат опит и традиции в областта на научния контрол върху подготовката на отборите и състезателите по баскетбол от всички възрастови групи в двата пола, който може да ѝ бъде от полза.

Считам, че разработването и допълването на Системата с основните механизми за оптимизиране ще позволи на кандидатката да изпълни желанието на българските треньори „да получат ясна насока за необходимите корекции в учебно-тренировъчния процес“, нещо, което те са посочили в проведената от нея анкета, включена в изследването.

Имам също известни резерви, относно посочения от М. Борукова принос, че „за първи път се въвежда електронен инструмент за автоматизирано изчисляване на

результатите от проведени изследвания“. Известно е, че подобна технология беше разработена още, струва ми се, през 2013–2014 г. за нуждите на спортните училища и Борукова беше част от работния колектив. Друг е въпросът дали електронната система продължи да работи дълго. Тук няма да се спирам на причините.

Позволявам си да препоръчам на кандидата да задълбочи работата си по посока на т.нар. иновативни подходи, чрез въвеждане на допълнителни критерии за установяване на функционалното състояние на младите баскетболисти и подходи за ефективно възстановяване на организма – нещо, което и тя самата определя като приоритет в своята предстояща научна работа.

Интересно за мен и за останалите членове на научното жури би било да получим повече информация за съдбата на разработената електронна система за автоматизирана обработка на резултатите от проведените спортнопедагогически изследвания – приемат ли я треньорите и най-важното - прилагат ли я в своята работа?

В **заключение**, представената за участие в конкурса научна продукция на доц. Мариана Алексиева Борукова - дн, отговоря напълно на изискванията както на ЗРАСРБ, така и на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в НСА “Васил Левски” за придобиване на академичната длъжност “Професор”. Научните търсения на кандидата засягат важни и актуални въпроси на теорията и практиката на спортната подготовка на подрастващи баскетболисти, както и на хора със специални потребности. Доц. М. Борукова е дългогодишен преподавател и в своята професионална дейност е показала компетентност, трудолюбие и изключително висока активност.

На основата на всичко това считам, че има достатъчно научни аргументи да дам своя **положителен вот** за заемане от **доц. Мариана Алексиева Борукова - дн** на научната длъжност **“Професор”** на НСА “Васил Левски”, в област на висшето образование **7. Здравеопазване и спорт**, професионално направление **7.6. Спорт**, за нуждите на **катедра “Баскетбол, волейбол, хандбал”**.

21. февруари 2026 г.
София

РЕЦЕНЗЕНТ:
(проф. К. Църов, доктор)

REVIEW

of the scientific production and academic activity of

Assoc. Prof. Mariana Aleksieva Borukova - Doctor of Science

for participation in a competition for the academic position

"Full Professor"

in the field of higher education: ***7. Healthcare and Sports,***

professional field: ***7.6. Sports,***

specialty: ***Sports (Basketball)***

for the needs of the Department of ***"Basketball, Volleyball, Handball"***

at the ***National Sports Academy "Vassil Levski"***

Reviewer: ***Full Prof. Krastyu Tzarov, PhD***

In the competition announced in the State Gazette, issue 96 of 11.11.2025, for holding the academic position of ***"Professor"*** in the professional field 7.6. Sports, specialty "Basketball" for the needs of the Department of "Basketball, Volleyball, Handball" at the National Sports Academy "Vassil Levski", the only candidate is ***Assoc. Prof. Mariana Borukova - DC***. The competition procedure was followed correctly, without any violations.

Candidate details

Mariana Borukova graduated from the National Sports Academy "V. Levski" with a bachelor's degree in "Basketball Coach" in 2006, and later received a master's degree in the "Sports Management" program. In 2007, she won a competition for a full-time doctoral student at the "Basketball, Volleyball, Handball" department.

Since 2007, she has been a part-time basketball lecturer at the same department. In 2014, she defended her dissertation on the topic: "Improvement of the system for admission and control over the preparation of basketball talents in sports schools in Bulgaria" and received the educational and scientific degree "Doctor". In the same year, she was appointed as a chief assistant professor of basketball at the "Basketball, Volleyball, Handball" department through a competition.

M. Borukova is a long-time elite basketball player. She participates in all age groups of the national teams from cadets to women. From 1986 to 2006, she competed professionally for various elite basketball clubs in Bulgaria, France, Spain, Slovakia and Greece. She won the title of "Champion of the Republic of Bulgaria" seven times and the "Cup of Bulgaria" five times. She is the winner of a silver medal at the European Championship for girls in 1992 and two more silver medals at the championship of the Republic of Slovakia. In 2002, she was elected "Best Basketball Player of Bulgaria". Assoc. Prof. M. Borukova holds a large number of licenses and certificates, which she acquired through various forms of additional qualifications.

She has over 50 publications in specialized journals. She participates in various scientific conferences and congresses held in Bulgaria and abroad. Her scientific interests are very broad - from the field of management and control of work with adolescent basketball players, through high sportsmanship and competitive efficiency in basketball, to adapted basketball and management of sports events.

Assoc. Prof. Borukova is a head of the Department of "Basketball, Volleyball, Handball", President of the Bulgarian Association "Sport for Students", member of the Coaching Commission of BFBasketball, Editor-in-chief of the scientific journal "Yearbook of the National Sports Academy "Vassil Levski", National basketball coordinator for Special Olympics in Bulgaria and Sports advisor for Europe/Eurasia.

She is the author of the basketball curricula for the Sports Schools, participates in various international and national research and educational projects and initiatives at the National Sports Academy "Vassil Levski" and the Ministry of Sports.

She is active in the Erasmus+ educational program, in the School sports and in the Cooperation with International federations, in the European and Educational project activities, including the development of Online platforms and Applications for coaches.

She actively works to include children with special educational needs in sports, through "Joint sports" models.

Assoc. Prof. Borukova possesses good organizational skills and competencies in the field of Sports training, Physical education, Sports management and Adapted physical activity.

She is fluent in French, English and Slovak.

Data on the fulfillment of the requirements for holding the academic position

From the submitted certificate of Assoc. Prof. Mariana Borukova, it is clear that the candidate has fulfilled the requirements for holding the academic position "Professor" in the above-mentioned professional field within the following limits:

- **Group A:**

- **indicator 1** – Dissertation work (defended in 2014) - **50 points.**

- **Group B:**

- **indicator 2** – Dissertation work for Doctor of Sciences (defended in 2022) - **100 points.**

- **Group V:**

- **indicator 3** – Habilitation thesis (defended in 2025) – developed and published monograph in a volume of 135 pages “United Basketball – Research Approaches” - **100 points.**

- **Group G:**

- **indicator 6** - Published book based on a defended dissertation (“System for control and assessment of physical development and specific working capacity of adolescent basketball players”) – **40 points.**

- **indicator 7** – Publications and reports published in scientific publications, referenced and indexed in world-renowned databases with scientific information – **13 pcs.** (independent – 5 pcs.) – **520 points.**

- **indicator 8** – Publications and reports published in non-refereed publications with scientific review or published in edited collective volumes – **4 pcs.** (2 independent) – **81 points.**

The total performance for group D is 641 points, with a minimum requirement of 200 points.

- **Group D:**

- **indicator 10** - Citations or reviews in scientific publications, referenced and indexed in world-renowned databases of scientific information or in monographs or collective volumes – **105 points;**

- **indicator 11** – Citations in monographs or collective volumes with scientific peer-review – **30 points;**

- **indicator 12** – Citations or reviews in non-refereed journals with scientific peer-review – **85 points.**

The total performance for group D – 220 points with a minimum requirement of 100 points.

Group E:

- **indicator 13** – Obtained scientific degree “Doctor of Science” – **40 points;**

- **indicator 14** – Supervision of a successfully defended doctoral student – **80 points;**

- **indicator 16** – Participation in a national scientific or educational project – **6 projects – 30 points;**

- **indicator 17** – Participation in an international scientific or educational project – **60 points;**

- **indicator 19** – Supervision of an international scientific or educational project – **40 points;**

- **indicator 20** – Published university textbook or textbook used in the school network – **40 points;**

- **indicator 21** – Publication of a university textbook used in the school network – **10 points;**

- **indicator 22** – Training of interns, postgraduates and doctoral students (seminars and practical classes) – **30 points;**

- **indicator 24** – Awards won at international sports competitions – **20 points;**

- **indicator 25** – Guidance of graduates - **120 points.**

The total number of points achieved by the candidate is 470.

Qualitative assessment of scientific output

The scientific output of Assoc. Prof. M. Borukova is the result of systematic research and experimental work, which allowed for the collection, processing and analysis of rich factual material. It is necessary to emphasize here that when processing the results of the conducted research, she always uses adequate mathematical and statistical methods, which increases the scientific and evidentiary value of the presented works.

When analyzing her scientific output, one is struck by the professionalism and competence with which she develops the theoretical and practical-methodological problems of physical education and sports training, of adapted physical activity, as well as the skill with which she

interprets the data from the conducted scientific research. This, in my opinion, is the main reason for the interest of the scientific community in her developments, which are cited in numerous dissertations, monographs, scientific articles and reports.

In general, *the scientific and applied contributions* of Assoc. Prof. M. Borukova – DC can be summarized as follows:

1. A thorough analysis of modern systems for control and assessment of the physical development and specific working capacity of young basketball players was carried out, an updated regulatory framework for the assessment of 12-, 14- and 16-year-old basketball players of both sexes was developed and proposed for the needs of practice.

2. An electronic system for automated processing of the output data from conducted studies was developed, which allows coaches to easily and quickly determine both the strengths and weaknesses in the current level of preparedness of their athletes.

3. An electronic textbook "Sports Games as a Means of Sport, Fitness and Health" has been developed, which, in addition to the needs of NSA students, can be used by a large number of users with interests in this area. The most valuable thing in the E-textbook, in my opinion, are the training models presented for increasing the levels of physical fitness, as well as the possibilities for objective monitoring of the achieved results.

4. A study was conducted of the problems related to motor activity and mechanisms for inclusion of people with intellectual disabilities – Special Olympics athletes. The monographic work developed on this basis reveals the peculiarities of the so-called united sports, in particular united basketball. Particularly valuable in the development are the presented model characteristics of both athletes with intellectual disabilities and the so-called partners. The sections related to sports training and control over training loads are distinguished by high scientific and practical value.

5. A mini-basketball teaching aid has been developed (co-authored), which is a valuable assistant to both physical education teachers and coaches working in the lower age groups. The 55 fun games presented in it turn physical education into an accessible, attractive and activity tailored to the anatomical and physiological characteristics of children.

6. Research has been conducted on the physical development and specific basketball preparedness of adolescent basketball players from different age groups of both sexes. On this basis, normative tables have been developed for evaluating the results obtained.

7. In the process of her research work, the candidate demonstrates a high level of proficiency in modern methods and technologies for scientific research and processing of their results.

Regardless of the above-presented positive aspects of the work of Assoc. Prof. Mariana Borukova, I would like to make some more *significant remarks*, which I hope will be useful in her future work as a researcher.

In her main conclusions and scientific contributions to theory and practice, which are presented in the System for Control and Evaluation of Physical Development and Specific Working Capacity of Adolescent Basketball Players, Assoc. Prof. Borukova speaks of “a new approach to the selection of young players and effective management of the training process”. In my opinion, it is surprising that the so-called System for Control and Evaluation lacks one essential part – *optimization*. We should not miss or underestimate the fact that according to a number of authors (Brogli, Ya., 2012), control, as a synonym for “management”, encompasses three subject areas: measurement, evaluation and optimization. Bulgarian sports science has rich experience and traditions in the field of scientific control over the preparation of basketball teams and players of all age groups in both sexes.

I believe that the development and supplementation of the System with the main optimization mechanisms will allow the candidate to fulfill the desire of Bulgarian coaches “to receive clear guidance for the necessary adjustments in the training process”, something they indicated in the survey she conducted, included in her study.

I also have some reservations about the contribution indicated by M. Borukova that “for the first time an electronic tool for automated calculation of the results of conducted research is being introduced”. It is known that such technology was developed, I think, in 2013–2014 for the needs of Bulgarian Sports schools and Borukova was part of the working team. Whether the electronic system continued to work for a long time is another question. I will not dwell on the reasons here.

I would like to recommend that the candidate deepen her work in the direction of so-called innovative approaches, by introducing additional criteria for establishing the functional state of young basketball players and approaches for effective recovery of the body – something that she herself defines as a priority in her upcoming scientific work.

It would be interesting for me and the other members of the Scientific Jury to receive more information about the fate of the developed electronic system for automated processing of the results of the conducted sports-pedagogical research – do the coaches accept it and, most importantly, do they apply it in their work

In **conclusion**, the scientific production submitted for participation in the competition by Assoc. Prof. Mariana Aleksieva Borukova - DC, fully meets the requirements of both the Law on the Development of the Academic Staff of the Republic of Bulgaria and the Regulations on the terms and conditions for acquiring scientific degrees and occupying academic positions at the National Sports Academy "Vassil Levski" for acquiring the academic position of "Professor". The candidate's scientific research concerns important and current issues of the theory and practice of sports training of adolescent basketball players, as well as people with special needs. Assoc. Prof. M. Borukova is a long-time teacher and in her professional activity has shown competence, diligence and extremely high activity.

Based on all this, I believe that there are sufficient scientific arguments to give my **positive vote** for **Assoc. Prof. Mariana Aleksieva Borukova - DC** to occupy the scientific position of "**Full Professor**" at the National Sports Academy "Vassil Levski", in the field of higher education **7. Healthcare and sports**, professionally oriented **7.6. Sports**, for the needs of the "**Basketball, Volleyball, Handball**" department.

21 February 2026

Sofia

REVIEWER:

(Full prof. K. Tzarov - PhD)